

ÜHEKSAS PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2021

Mt 7:24–29 (Jr 7:1–7; Hb 12:14–17)

24 «Igaüks nüüd, kes neid mu sõnu kuuleb ja nende järgi teeb, sarnaneb aruka mehega, kes ehitas oma maja kaljule.

25 Ja sadas paduvihma ja tulid veevood ja puhusid tuuled ning söötsid vastu seda maja, aga see ei varisenud, sest see oli rajatud kaljule.

26 Ja igaüks, kes neid mu sõnu kuuleb, ent nende järgi ei tee, sarnaneb rumala mehega, kes ehitas oma maja liivale.

27 Ja sadas paduvihma ja tulid veevood ja puhusid tuuled ning söötsid vastu seda maja ja see varises ja selle kokkuvarisemine oli ränk.»

28 Ja sündis, kui Jeesus oli need kõned lõpetanud, et rahvahulgad olid vapustatud Tema õpetusest,

29 sest Ta õpetas neid nagu see, kellel on meelevald, mitte nõnda nagu nende kirjatundjad.

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust

soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Kuuleb – ἀκούει – sõna ἀκούω tähendab «kuulma», ka «kuulda võtma» ja «mõistma».

Nende järgi teeb – ποιῆι αὐτοὺς – sõnasõnalt: «neid teeb» või «neid teostab»². Sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».³

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

² Elmar Salumaa on oma kommentaaris tõlkinud: «teostab neid» (ning salmis 26 «ega teosta neid»). (E. Salumaa, Matteuse rõõmusõnum. Tallinn 2001. Lk 228)

³ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või : «Meie oleme Tema poeem...»

Sarnaneb – ὁμοιωθήσεται – originaalis kasutatakse tuleviku ajavormi, niisiis sõnasõnalt: «saab sarnaseks» või «saab olema sarnane» või «leitakse sarnanevat».

Aruka – φρονίμω – sõna φρόνιμος tähendab «arukas», «tark», «mõistlik».

Sadas – κατέβη – sõnasõnalt: «tuli alla».

Paduvihma – ἡ βροχή – sõna βροχή võib tähendada nii tavalist vihma kui ränka tormiilmaga kaasnevat vihmasadu.

Veevood – οἱ ποταμοὶ – sõna ποταμός tähendab «jõgi», «veevoog», aga võib tähistada ka üleujutust.

Tuuled – οἱ ἄνεμοι – sõna ἄνεμος tähistab eeskätt tugevat tormituult.

Söötsid – προσέπεσαν – sõna προσπίπτω tähendab «[millegi vastu] paiskuma», «[millegi vastu] sööstma», «[millegi peale] langema».⁴

Oli rajatud – τεθεμελίωτο – sõna θεμελιόω tähendab «alust panema», «vundamenti rajama».⁵

Nende järgi ei tee – μὴ ποιῶν αὐτούς – sõnasõnalt: «ei tee neid».⁶

Rumala – μωρῶ – sõna μωρός⁷ – «rumal», «sõge», «pöörane»⁸ – kaastähenduseks on Pühakirjas tihtipeale «jumalatu», ka «riivatu».⁹

Kokkuvarisemine – ἡ πτώσις – sõna πτώσις kasutatakse Uues Testamendis veel ainult Lk 2:34: «Vaata, see laps on seatud languseks ja tõusuks paljudele Iisraelis...»

Ränk – μεγάλη – sõna μέγας tähendab «suur», «võimas», «vägev», ka «muljetavaldav».¹⁰

⁴ 1739. aasta Piiblis: «käisid selle koia peäle».

⁵ 1739. aasta Piiblis: «temma allus olli kaljo peäle tehtud»; 1968. aasta piiblitõlkes: «tema alus oli rajatud kaljule».

⁶ 1739. aasta Piiblis: «neid ei te».

⁷ Siit on pärit ka inglise keeles tarvitav sama tähendusega sõna *moron*.

⁸ 1739. aasta Piiblis: «jõleda»; 1968. aasta piiblitõlkes: «jõleda».

⁹ Jeesus taunib selle sõna tarvitamist Mt 5:22, ent kasutab seda Mt 23:17.19 ning Mt 25:2.3.8.

¹⁰ 1989. aasta Uues Testamendis piltlikult ja päris õnnestunult: «kole».

Ja sündis, kui Jeesus oli need kõned lõpetanud – και ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους – sarnase kokkuvõtte leiame ka Mt 11:1; 13:53; 19:1; 26:1.

Rahvahulgad – οἱ ὄχλοι – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Olid vapustatud – ἐξεπλήσσοντο – sõna ἐκπλήσσω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ja verbist πλήσσω – «lööma» –, seega sobiks heaks tõlkevasteks: «olid pahviks löödud», «olid endast välja löödud» või ka «olid rabatud».¹¹

See, kellel on meelevald – ἐξουσίαν ἔχων – sõnasõnalt: «see, kes omab meelevalda». sõna ἐξουσία tähistab eeskätt õiguslikku (ja õiguspäraselt) meelevalda, voli, võimu, autoriteeti.¹²

Sisuline analüüs

Jeesus võtab Mäejutluse õpetusliku (või «seadusandliku») põhiosa (Mt 5:21–7:12) kokku sõnadega: «Kõike siis, mida te iganes tahate, et inimesed teile teeksid, tehke ka nendele! See ongi Seadus ja Prohvetid.» Järgnevad salmid on osaks raamistusest, mille esimeseks pooleks on õndsakskiitmisel (Mt 5:1–12) ning manitsus kirjatundjate ja variseride omast suuremale õigusele (Mt 5:13–20), teiseks pooleks aga erinevad hoiatavad pildid või mõistukõned, mille üldpealkirjaks võiks olla «Kaks teed» (Mt 7:13–27).

Viimane neist, tähendamissõna kahest kojaehitajast, kujutab endast tõsist, lausa ähvardavat meeldetuletust, et Jeesuse sõnade kuulmisest üksi ei piisa – kuulnud sõna peab saama teoks, vastasel korral saab sellest hukatuslik enesepettus, mille tulemuseks on ränk langus, kogu elu kokkuvarisemine.¹³

Vahest kõige paremini tuleb sõna kuulmise ja tegemise möödapääsmatult vajalik seos esile mõned peatükid hiljem, tähendamissõnas külvajast: «Igaühe juurde, kes sõna Kuningriigist kuuleb, ent ei mõista, tuleb kuri ning riisub külvatu ta südamest. [...] Heasse mulda külvatu on aga see, kes sõna kuuleb ja mõistab ning siis ka vilja kannab:

¹¹ «Olid vapustatud» on kindlasti parem tõlge kui 1968. aasta «hämmastusid». 1739. aasta Piiblis: «ehmatas»; 1989. aasta Uues Testamendis: «jahmusid». – Seda sõna kasutatakse ka Mt 13:54; 19:25 ja 22:33, kusjuures igal pool väljendab see pigem negatiivset või parimal juhul neutraalset, mitte aga positiivset reaktsiooni.

¹² Selle eristamiseks sõnast δύναμις – «vägi» – võib kasutada näidet politseinikust, kellel ei ole «väge/jõudu» peatada liiklust, küll aga on «meelevald/autoriteet» seda teha. Jeesusel muidugi on nii meelevald kui vägi.

¹³ Vrd Jr 7:4.11j: Ärge lootke valesõnade peale, kui öeldakse: «See on Issanda tempel, Issanda tempel, Issanda tempel!» [...] Ons see koda, millele on pandud minu nimi, teie silmis röövlikoobas? Vaata, minagi näen seda seesugusena, ütleb Issand. Siis minge ometi minu asupaika, mis oli Siilos, kuhu ma esiti panin elama oma nime, ja vaadake, kuidas ma sellega talitsin oma Iisraeli rahva kurjuse pärast!

mõni saja-, mõni kuuekümnep-, mõni aga kolmekümnekordselt.» (Mt 13:19.23) Juba varem, Mäejutluses alguses, oli Jeesus rõhutanud: «Seda, kes iganes nendest käskudest ka kõige pisema tühistab ja teisi sedasama tegema õpetab, hüütakse kõige pisemaks taevariigis. Kes aga selle järgi teeb ja õpetab, seda hüütakse suureks taevariigis.» (Mt 5:19)

Tegemist ei ole millegi uuega, ning kuna Jeesus samastub siin selgelt kui mitte Jumala enda, siis vähemalt Moosesega, kes oli Jumala mäel viibides võtnud Tema käest vastu Vana Seaduse ja selle Iisraeli rahvale edasi andnud, olid ilmselt nii Jeesusel endal kui paljudel Tema kuulajatest meeles mitmed sarnased manitsus- ja hoiatussõnad eriti viiendast Moosese raamatust:

5Ms 4:1 Ja nüüd, Iisrael, kuule määrusi ja seadlusi, mida mina teid õpetan pidama, et te elaksite ja läheksite ning päriksite maa, mille Issand, teie vanemate Jumal, teile annab.

5Ms 4:6 Pidage neid ja tehke nende järgi, sest see on teie tarkus ja teie mõistus rahvaste silmis, kes ütlevad kõiki neid seadusi kuuldes: «See suur rahvas on tõesti tark ja mõistlik rahvas!»

5Ms 4:10 Kogu mulle rahvas kokku ja ma annan neile kuulda oma sõnu, et nad õpiksid mind kartma, niikaua kui nad elavad maa peal, ja õpetaksid seda oma lastelegi.

5Ms 5:1 Ja Mooses kutsus kokku kogu Iisraeli ning ütles neile: «Kuule, Iisrael, määrusi ja seadlusi, millest ma täna teie kuuldes räägin, ja õppige neid ja olge hoolsad neid täitma!»

5Ms 5:27 Mine sina lähedale ja kuule kõike, mis Issand, meie Jumal, ütleb; ja sina räägi meile kõik, mis Issand, meie Jumal, sulle ütleb, siis me kuulame ja teeme nõnda!

5Ms 6:3 Nüüd siis kuule, Iisrael, ja täida seda hoolsasti, et su käsi hästi käiks ja et teid saaks väga palju, nagu Issand, su vanemate Jumal, on sulle lubanud maal, mis piima ja mett voolab.

5Ms 30:16 Ma käsin [sind] armastada Issandat, oma Jumalat, käies Tema teedel ja pidades Tema käske, määrusi ja seadlusi, et sa võiksid elada ja paljuneda, ja et Issand, su Jumal, õnnistaks sind sellel maal, kuhu sa lähed, et seda pärida.

5Ms 31:12 Kogu kokku rahvas, mehed ja naised ja lapsed, ka võõrad, kes on su väravais, et nad kuuleksid ja õpiksid ning kardaksid Issandat, teie Jumalat, ja teeksid hoolsasti selle Seaduse kõigi sõnade järgi.

Niisiis peab Jeesus enesestmõistetavaks ja hädavajalikuks, et sõnad, mis Ta on just kõnelenud, ei ole mõeldud mitte ainult kuulamiseks (ega tunnustavalt kaasa noogutamiseks), need ei ole mõeldud ka mitte ainult selleks, et inimesele tema tõelist olukorda näidata (kuigi kahtlemata on Mäejutluse puhul tegemist suurepärase pihipeegluga), vaid teostamiseks, täitmiseks. Mäejutluses esitatud nõuded ei ole kättesaamatud, nende järgimine on võimalik. Ja mitte ainult võimalik, vaid ka vajalik – hädavajalik selleks, et olla arvatud nende hulka, kes kord leitakse olevat mitte rumalad, vaid targad.

Viimati nimetatud iseloomustused – rumal ja tark (või arukas) – ei väljenda mitte teadmisterohkust, vaid mõistlikkust oma elu korraldamisel, kusjuures selle mõistlikkuse või arukuse juurde kuulub, nagu tuleb eriti selgelt esile näiteks Õpetussõnade raamatus, oma jumalasuhte korras hoidmine, mis seisneb eeskätt Jumala käskude tõsiselt võtmises ja nende järgi elamises.

Kui Jeesus ütleb, et see, kes teeb Tema sõnade järgi (või sõnasõnalt: teeb Tema sõnu), sarnaneb aruka mehega, ja see, kes seda ei tee, rumala mehega, siis kasutab Ta sõna “sarnanema” puhul tuleviku ajavormi, mis ilmselt viitab sellele, et kellegi arukus või rumalus ja sellest tulenevalt igavene saatus ei saa nähtavaks mitte praegu, vaid alles tulevikus, kõige tõenäolisemalt viimses kohtus.

Sarnaselt arutleb apostel Paulus: «Jah, teist alust ei saa keegi rajada selle kõrvale, mis on juba olemas – see on Jeesus Kristus. Kas keegi ehitab sellele alusele hoone kullast, hõbedast, kalliskividest, puudest, heintest või õlgedest – kord saab igäühe töö avalikuks. Issanda päev teeb selle teatavaks, sest see ilmub tules, ja tuli katsub läbi igäühe töö, missugune see on. Kui kellegi töö, mis ta on ehitanud, jääb püsima, siis ta saab palga. Kui kellegi töö põleb ära, siis ta saab kahju, aga ta ise päästetakse otsekui läbi tule.» (1Kr 3:11–15)

Õigupoolest kipub olema pigem nii, et see, mis on arukas ja mis on rumal igavese tuleviku seisukohalt, ei pruugi näida sellena praegu, vaid võib koguni paista täpselt vastupidisena. See tuleb esile juba päris Mäejutluse alguses Õndsakskiitmistes: «Õndsad on need, kes on vaimus vaesed... Õndsad on kurvad... Õndsad on tasased... Õndsad on need, kellel on nälg ja janu... Õndsad on need, keda õiguse pärast taga kiusatakse... Õndsad olete teie, kui teid minu pärast laimatakse ja taga kiusatakse ja teist valega kõiksugust kurja räägitakse...» (Mt 5:3–6.10j)

Ka järgnevatest õpetussõnadest võib leida nii mõndagi, mis ei näi sobivat kokku selle maailma mõõdupuudele vastava arusaamaga mõistlikkusest – vähemalt esimesel pilgul. On omalaadne paradoks, et kui vaid vähesed käiksid tõepoolest Mäejutluse sõnade järgi, siis osutuksid nad siin maailmas paratamatult kaotajateks, ent kui seda teeksid kõik, siis oleksid kõik ka võitjad.

See, et miski ei käi kokku selle maailma peavooluga, on tihtipeale otseseks kinnituseks, et tegemist on millegi õige ja igavest tulevikku silmas pidades mõistlikuga. Jeesuse jüngrid elavad maailmas, kuid nad ei ole maailmast, ja nii peavad nad alati meeles pidama, et see, kas miski on arukas või rumal, sõltub millestki muust kui üldisest heakskiidust või ühiskondlikust kokkuleppest, rääkimata inimese isiklikest eelistustest, kasust või meeldivusest.

Jeesus kasutab kolmekordset pilti inimese eluhoonet ohustavatest rünnakutest: paduvihm, veevood ja tormituuled. Arvatavasti ei ole siin vaja otsida sügavaid allegoorilisi viiteid, pigem on tegemist ühe ja sama võrdpildiga, mis kirjeldab elu siin maailmas kui ka mitte pidevalt mäsleva tormina, siis vähemalt olukorrana, milles on vaja tormiks – tihtipeale väga ootamatult puhkevaks tormiks – pidevalt valmis olla.

Teatavad nüansid siin siiski on. Paduvihm ohustab eeskätt katust – ja kui see on hakanud läbi laskma, siis ka maja sisustust. Veevood ehk üleujutus lõhuvad vundamenti ning muudavad majja tungides seal olemise võimatuks. Tormituuled võivad, eriti juhul, kui katus ja vundament on juba kahjustatud või koguni hävimas, paisata ümber maja seinad. Arvatavasti tähendab see kolmekordne pilt eeskätt tõdemust, et inimene ei ole siin maailmas kaitstud mitte ühestki küljest, ei ülevalt ega alt – eriti mitte ülevalt ega alt.¹⁴

Kuna küsimus on inimese igaveses tulevikus ning selles, kas ta oskab mõistlikul viisil seda tulevikku Jeesuse sõnade järgi elades kindlustada või mitte, seisnevad need rünnakud peamiselt püüdes pöörata pea peale arusaam sellest, mis on mõistlik ja mis rumal, ning inimeste ahvatlemises loobuma Jeesust usaldamisest ja Tema sõnade järgi toimimisest millegi muu, eeskätt maailma ja inimliku tarkuse poolt heaks kiidetu kasuks.

Jeesus ütleb juba Mäejutluses alguses, mida Ta sellest arvab: «Seda, kes iganes nendest käskudest ka kõige pisema tühistab ja teisi sedasama tegema õpetab, hüütakse kõige pisemaks taevariigis.» (Mt 5:19) Mäejutlust lugedes on väga selgelt näha vastuolu Jeesuse ja maailma tarkuse vahel.

Jeesus ütleb, et mõistlik on mitte mõelda halba isegi oma vaenlasest ning et «targem annab järele» (vrd Mt 5:23–26) – maailm aga kinnitab, et ükski heategu ei jää karistamata ning loll saab kirikuski peksta. Jeesus manitseb mitte vastama kurjale kurjale ja soovima head isegi neile, kes sind vihkavad – maailm tunnustab pigem «silma silma ja hammas hamba vastu»-mõtteviisi. Jeesus hoiatab enda esiletõstmise eest – maailm aga on veendunud, et «kes see koera saba ikka kergitab kui mitte koer ise».

Jeesus õpetab mitte muretsema, vaid ennast kõiges Jumala kätte usaldama – maailm müüb kõikvõimalikke kindlustuspoliise, tembeldades neid, kes ei ole valmis endale mõnda selletaolist soetama, vastutustundetuteks, hoolimatuteks ja isekateks. Jeesus ei luba ligimese üle kohut mõista – maailm ei tea ühtki ligimese üle kohtumõistmisest paremat võimalust selleks, et inimene võiks ennast tõeliselt hea (ja kahtlemata teistest parema) inimesena tunda.

Jeesus käsib olla valmis päevaks, mil igaüks peab Jumala kohtu ees aru andma – maailm püüab meid veenda selles, et tegelikult oleme ise oma elu peremehed ja saatuse sepad ning kui Jumal on olemas, siis Ta ei saa teisiti, kui meid kõiki paradiisi saata...

Kõigest sellest on selge, et viimselt tähendab Jeesuse sõnade kuulmine ja [nende järgi] tegemine Tema tõsiselt võtmist, Temasse uskumist ja Tema täielikku usaldamist. See

¹⁴ Vrd Ef 6:12: «Sest meil ei ole maadlemist vere ja lihaga, vaid valitsuste ja võimudega, selle pimeduse maailma valitsejatega, taevaaluste kurjuse vaimudega.» (tsiteeritud 1968. aasta piiblitõlke järgi)

tõdemus aitab ühtlasi ületada näilise vastuolu Jeesuse õpetuse ja paulusliku «üksnes usust»-arusaama vahel: Jeesusesse uskumine tähendab mitte üksnes Tema teostunud lunastuse tunnustamist ja omaksvõtmist, vaid Jeesuse järgimist kõiges, Tema sõnade, kogu Tema õpetuse tõsiselt võtmist ja, nagu Ta ise väga selgelt ütleb, selle tegemist, selle järgi elamist. Usk ilma tegudeta on surnud, nagu ihu ilma vaimuta (Jk 2:26), ja seda kinnitab nii Jeesus kui Paulus, viimane näiteks Rm 6:11: «Nõnda arvestage ka teie endid olevat surnud patule, aga elavat Jumalale Kristuses Jeesuses.» ja Hb 9:14: «Kristus, kes igavese Vaimu läbi ohverdas iseenese laitmatuna Jumalale, puhastab meie südametunnistuse surnud tegudest teenima elavat Jumalat.»

Tingimusetu usalduse nõudest Jeesuse suhtes kõneleb ka see, kuidas Mäejutlus lõpeb: evangelist Matteus kõneleb siin erilisest meelevallast, vaieldamatust autoriteedist, mis eristas Jeesust «nende kirjatundjatest», s.t juutide käsuõpetajaist. Ka viimastel oli (ja on) teatav autoriteet, nende ütlushi tsiteeritakse, kõrvutatakse, vahel ka vastandatakse, nende tõlgendustele toetatakse Pühakirjast ja eriti Moosese Seadusest õigesti aru saamiseks, aga neil ei ole Jeesusega võrreldavat seaduseandja autoriteeti, s.t viimselt jumalikku meelevallat, mis pretendeerib õigusele nõuda tingimusetut kuuletumist.

Just seda Jeesus nõuab – tingimusetut kuuletumist, millest sõltub ei vähem ega rohkem kui inimese igavene saatus. Niisiis on viimselt kellegi mõistlikkuse või rumaluse mõõdupuuks see, kas ta on võtnud kuulda ja järginud Jeesuse sõna või mitte. Või lühemalt öeldes: kas ta on järginud Jeesust või mitte.

Matteus ütleb, et rahvahulgad olid Jeesuse õpetusest vapustatud, sõnasõnalt tõlkides «[endast] välja löödud». Kuna me võime evangeeliume lugedes näha, et enamasti ei tähista see väljend mitte positiivset, vaid pigem negatiivset reaktsiooni, teatavat pahameelesegust «Kelleks ta ennast õige peab?!» (vrd Mt 21:23), võime arvata, et ka siin ei ole küsimus mitte niivõrd selles, et inimesi oleksid vapustanud või hämmastanud (või koguni vaimustanud) Jeesuse üksikud õpetussõnad, kuigi küllap ka need leidsid erinevate inimeste poolt kas vaimustatud või tõrjuvat vastutõttu.

Pigem rabas ja häiris rahvahulkasid seesama pretensioon, millega Jeesus kõneles: see, et nad tajusid ilmeksimatult (isegi kui nad polnud valmis seda tunnustama), et siin on tegemist kellegagi, kes «on seatud languseks ja tõusuks paljudele Iisraelis» ning kelle sõna läbib mööda inimese hinge, nii et tulevad «ilmsiks paljude südamate mõtted» (vrd Lk 2:34j).

Mäejutlusele järgnevad sõnad: «Kui siis Jeesus tuli mäelt alla, järgnesid Talle suured rahvahulgad.» (Mt 8:1) Suuri rahvahulki jagus Jeesuse järele ja ümber veel pikaks ajaks – kuni Ta surmamõistmiseni ja ristilöömiseni. Millise osa neist moodustasid need paljud, kes astuvad mööda hukatusse viivat laia teed, ja millise need, kes leiavad kitsa värava ja ahtakese elutee (Mt 7:13j), seda teab Jumal üksi. Aga et tegemist on valikuga,

mille peab möödapääsmatult tegema igäüks, kes Jeesuse sõnu kuuleb, on kahe kojaehitaja tähendamissõna järgi täiesti selge. Selle valiku sisuks on eeskätt see, kas inimene annab ennast tingimusetult Jeesuse meelevalda või mitte, kusjuures viimselt on kõik niikuinii Tema käes – ka need ja nende saatus, kes seda ei usu ega taha.

Jutluseks

Üheksanda nelipühale järgneva pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Tõde ja eksitus». Pühapäeva sissejuhatuses öeldakse: «Kristlasel tuleb elus võidelda, et eraldada tõde valest ja õige väärast. Jumala tundmine ja Tema tahte taotlemine juhivad inimese tõe juurde.»

Nagu ülal näidatud, ei tähenda see mitte niivõrd abstraktset vahetegemist tõe ja vale vahel, vaid pigem enda täielikku üleandmist Selle meelevalda, kes on Tõde (Jh 14:6), ning sellega kaasnevat (või sellest tulenevat) valmisolekut mitte ainult kuulata, vaid veelgi enam teha, lausa elada Tema sõna.

Küsimus ei ole mitte Jeesuse õpetussõnade ratsionaalses või utilitaristlikus kaalutlemises (eriti viimasel juhul võiks see tuua kaasa pigem Jeesuse sõnadele vastupidise toimimise), vaid selles, kas oleme valmis Teda täielikult usaldama. Kas oleme valmis kõik, mida Jeesusel on meile anda (nii Temas teostunud lunastuse kui Tema õpetuse) tingimusetult vastu võtma ning Talle järgnema (mitte ainult usus või tõekspidamises, vaid päris praktilises igapäevaelus) ka siis, kui see, mida Ta meilt ootab või mille Ta ütleb olevat hea, õige ja mõistliku, näib olevat vastuolus kõigega, mida maailm (ja meie oma liha) heaks, õigeks, mõistlikuks ning eeskätt meile endale kasulikuks on harjunud pidama.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Jr 7:1–7) prohvet Jeremija üleskutse, et rahvas parandaks meelt ja oma eluviise ega loodaks valekujutelmale, nagu võiks religioosne kuuluvus või usuline aktivism päästa hukkumisest neid, kes elavad ülekohtus.

Kolmanda lugemisaasta Epistlik (Hb 12:14–17) on üleskutse taotleda rahu ja pühitsust ning olla valvel, et mitte jääda ilma Jumala armust – mis võib juhtuda, kui inimene rüvetub kurjast ning hakkab igavese asemel taotlema hetkelist ajalikku heaolu.

Kõigi kolme lugemise keskseks sõnumiks on manitsus võtta Jumala sõna – ja see tähendab ka Jeesuse sõnu – ülimalt tõsiselt, näha neis mitte abstraktset tarkuseõpetust, vaid konkreetset elujuhist, ning püüelda selle poole, et need saaksid meie eluviisi kõigutamatuks ja vastuvaidlematuks aluseks isegi juhul, kui nende järgimine võib tunduda olevat ühildamatu selle maailma tegelikkuse ning mõtte- ja toimimisviisiga.

Seejuures on möödapääsmatult oluline mõista, et otsus Jeesuse õpetust tõsiselt võtta ja teoks elada, ei pea rajanema mitte ratsionaalsel kaalutlusel (kuna *ratio*, nagu igaüks peaks teadma, võib osutada vägagi ekslikuks ja / või petlikuks¹⁵), vaid usul Jeesusesse ja enda tingimusetul usaldamisel Tema meelevalda.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesuse Mäejutlus ei ole utoopiline tulevikuunistus, vaid väga praktiline juhtnõör eluks kristlasena, Jeesuse jüngrina. See ei ole midagi võimatut – kuigi see võib meile teinekord üle jõu käia. Vahest kõige raskemaks – või vähemalt psühholoogiliselt keerulisemaks – teeb Mäejutluse nõuete järgimise see, et need ei ole mitte alati kooskõlas selle maailma n-ö tarkusega. Inimene, kes üritab sõnasõnalt Mäejutluse järgi elada, osutub paratamatult maailma silmis narriks.
2. Tähtendamissõnas kahest kojaehitajast näitab Jeesus aga, et viimselt ei osutu narriks mitte see, kes teeb Tema sõnade järgi, vaid vastupidi, see, kes seda ei tee. Ainult et see lõplik selgus tuleb alles tulevikus – tõenäoliselt mitte enne viimset kohut. Ja siis on tõepoolest tegemist millegi sõna otseses mõttes lõplikuga: kes on Jeesuse sõnu kuulnud ja nende järgi teinud, jääb püsima, kes aga mitte, selle langemine saab olema ränk ja korvamatu. Jeesus ei tee nalja ega liialda, Ta väljendub väga selgelt ja täiesti ühemõtteliselt, täpselt nagu mõned salmid eespool, kus Ta kõneleb kahest teest, millest üks viib hukatusse, teine aga ellu. Jeesusel ei ole mingeid illusioone, vaid Ta teab, et ühel neist teedest käib palju, teisel üsna vähe inimesi – ometi pakub Ta elutee leidmise võimaluse kõigile.
3. Esimene, olulisim ja hädavajalik asi, mis teeb selle võimalikuks, on usk Jeesusesse enesesse, s.t enda täielik ja tingimusetu usaldamine Tema kätte, Tema meelevalda. Mingit muud teed ega võimalust ei ole: me kas võtame Teda ja Tema sõnu tõsiselt ning elame sellele vastavalt, osutudes nõnda mõistlikeks kojaehitajaks, või me ei tee seda, otsustame järgida kedagi või midagi muud, ja oleme nagu too rumal kojaehitaja, kelle majast ei jäänud viimaks mitte midagi järgi. Maja – s.t oma eluhoone nii siin kui igavesti – tuleb rajada kindlale alusele. Muud alust aga «ei saa keegi rajada selle kõrvale, mis on juba olemas – see on Jeesus Kristus» (1Kr 3:11).

¹⁵ Kus on tark? Kus on õpetlane? Kus on selle ajastu arutleja? Kas mitte Jumal pole teinud maailma tarkuse narruseks? [...] Tarkusest me kõneleme täiuslike seas; ent mitte praeguse ajastu ega selle kaduvate valitsejate tarkusest, vaid me kõneleme Jumala saladusse peidetud tarkusest, mille Jumal on ette määranud meie kirkuseks enne ajastuid. (1Kr 1:20; 2:6j)